

7/10171

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI
(Sn. Dr. Cevdet YILMAZ)

Sayı : B.02.0.011/01071

17/11/2009

Konu: Yazılı Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : TBMM Başkanlığı Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğünün 04.11.2009 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-16288 sayılı yazısı.

İlgi yazıda, Ardahan Milletvekili Sayın Ensar ÖĞÜT'ün Bakanlığıma tevcih ettiği 7/10171 esas sayılı yazılı soru önergesinin cevaplandırılması istenmektedir.

Soru önergesinde yer alan hususlar ile ilgili bilgiler ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Dr. Cevdet YILMAZ
Devlet Bakanı

EK: Soru Önergesine ilişkin cevap (5 sayfa)

DAĞITIM :
Gereği :
TBMM Başkanlığına

Bilgi :
Başbakanlığa

**EK: ARDAHAN MİLLETVEKİLİ SAYIN ENSAR ÖĞÜT'E AİT SORU
ÖNERGESİNE DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞININ
CEVAPLARI**

Soru: GSYH en fazla alan iller sıralamasında yukarıda adı verilen illerin aldıkları paylar arasında oluşan farkların giderilebilmesi için bir çalışmanız var mıdır?

Cevap: Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yer alan ve Türkiye toplam GSYH'sı içindeki payı görece olarak az olan illerin kalkındırılması amacıyla çeşitli politikalar geliştirilmektedir.

Uygulanan politika ve araçlar sırasıyla aşağıda sunulmaktadır:

Avrupa Birliği (AB)-Türkiye Ortak Finansmanı ile Yürütülen Bölgesel Kalkınma Programları

Bölgesel kalkınma programları ile Türkiye'nin katılım öncesi öncelikleri ve ulusal hedefleriyle uyumlu olarak, bölgelerin sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınmasının desteklenmesi ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması amaçlanmaktadır.

AB-Türkiye ortak finansmanı ile yürütülen bölgesel kalkınma programları, 2004-2006 dönemini kapsayan Ön Ulusal Kalkınma Planında belirlenen Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin tamamını içine alan 12 öncelikli bölgede başlatılmıştır. AB katılım öncesi mali yardımı ve program bazında yüzde 25 oranında sağlanan Türkiye ulusal katkısı ile oluşturulan kaynaktan işletmelerin rekabet gücünün artırılması, insan kaynaklarının geliştirilmesi, istihdamın artırılması, küçük ölçekli altyapı inşası ve girişimciliğin desteklenmesi gibi birçok alanda projelere yarışma ortamında hibe desteği sağlanmıştır.

Büyük çoğunluğu Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından koordine edilen söz konusu bölgesel kalkınma programları kapsamında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde toplam 155 milyon Euro hibe desteği ile 730 civarında proje desteklenmiştir.

Kalkınma Ajansları

Gerek az gelişmiş, gerekse gelişmiş yörelerimizin potansiyelini (beşeri ve sosyal sermaye dahil) harekete geçirerek, hem bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmak, hem de ülkemizin toptan kalkınmasına yeni bir ivme kazandırmak ve rekabet gücünü artırmak için, yerelde kalkınma amaçlı teknik kurumsal yapılara ihtiyaç duyulmuştur.

Bu nedenle, DPT tarafından ülkemizin siyasi, idari, sosyal ve ekonomik koşulları ile diğer ülke örnekleri ve AB üyeliği perspektifi de göz önünde bulundurularak, ülkemize has bir Kalkınma Ajansı modeli oluşturulmuştur.

Kalkınma Ajansları; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere kurulmuşlardır.

Bu kapsamda, kurulan kalkınma ajansları, bölgelerimizin rekabet gücünü artırmak amacıyla, bölgesel potansiyelleri ortaya çıkaracak olan bir bölge kalkınma stratejisi

GAP'ın 2008-2012 döneminde tamamlanması hedeflemiştir. Bu çerçevede GAP Eylem Planında yer alan faaliyet ve projeler için 2008-2012 döneminde toplam 26,7 milyar TL'lik kaynak kullanılacaktır. Söz konusu kaynağın 7,3 milyar TL'lik kısmı mevcut eğilimlere ve yürüten proje stokuna göre daha önce planlanmış olağan ödeneklerden oluşmaktadır. Eylem Planının ortaya çıkardığı ek finansman ihtiyacı 19,4 milyar TL'dir.

19,4 milyar TL'lik ek finansman ihtiyacının 4,9 milyar TL'lik kısmı merkezi bütçe dışında finanse edilecek olup, merkezi bütçe kapsamında sağlanması öngörülen tutar 14,5 milyar TL'dir. GAP Eylem Planı için 2008-2012 döneminde gereken 14,5 milyar TL'lik ek finansmanın; 1 milyar TL'lik kısmının 2008 yılında, 13,5 milyar TL'lik kısmının ise 2009-2012 döneminde sağlanması planlanmış ve yapılan düzenlemelerle özelleştirme gelirleri ile işsizlik fonu nemalarının bir kısmının projelerin finansmanına yönlendirilmesi sağlanmıştır.

GAP Eylem Planı'nda yer alan faaliyet ve projelerin tamamlanması sonucunda;

- 1.649 km sulama ana kanalının inşaatının bitirilmesi,
- Eylem Planı Dönemi sonunda 1 milyon 60 bin hektar alanın sulu tarıma açılması,
- 2.209 km devlet ve il yolu, 2,8 km'yi bulan çok sayıda karayolu köprüsünün tamamlanması,
- Okulöncesi eğitimde yüzde 50, ilköğretimde yüzde 100, Ortaöğretim yüzde 90 okullaşma hedefine ulaşılması,
- Sağlıkta 3.580 ek yatak kapasitesi oluşturulması,
- Nitelikli işgücü yetiştirme programlarının yaygınlaştırılmasıyla, 35.000 kişiye yönelik mesleki beceri kazandırma eğitimi verilmesi,
- Kendi işini kurmak isteyenlere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetleriyle 6.200 kişiye ulaşılması hedeflenmiştir.

Doğu Anadolu Projesi Ana Planı

Doğu Anadolu Projesi (DAP) Bölgesi ülkemizin doğusunda yer alan 16 ili kapsamaktadır. Bu iller; Ağrı, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hakkari, Kars, Malatya, Muş, Tunceli, Van, Ardahan, Bayburt ve Iğdır illeridir.

DAP Bölgesi'nin görece geri kalmışlığı üç temel nedenden kaynaklanmaktadır. Bunlar:

- Tarım ve diğer sektörler arasında iş gücü verimliliği farklarından,
- Yeterli ölçüde sanayiye, özellikle imalat sanayiine sahip olmamasından,
- Sanayide ve diğer sektörlerde, alt sektörler ve bölgeler arası verimlilik farklarından.

GAP'ın 2008-2012 döneminde tamamlanması hedeflemiştir. Bu çerçevede GAP Eylem Planında yer alan faaliyet ve projeler için 2008-2012 döneminde toplam 26,7 milyar TL'lik kaynak kullanılacaktır. Söz konusu kaynağın 7,3 milyar TL'lik kısmı mevcut eğilimlere ve yürüyen proje stokuna göre daha önce planlanmış olağan ödeneklerden oluşmaktadır. Eylem Planının ortaya çıkardığı ek finansman ihtiyacı 19,4 milyar TL'dir.

19,4 milyar TL'lik ek finansman ihtiyacının 4,9 milyar TL'lik kısmı merkezi bütçe dışında finanse edilecek olup, merkezi bütçe kapsamında sağlanması öngörülen tutar 14,5 milyar TL'dir. GAP Eylem Planı için 2008-2012 döneminde gereken 14,5 milyar TL'lik ek finansmanın; 1 milyar TL'lik kısmının 2008 yılında, 13,5 milyar TL'lik kısmının ise 2009-2012 döneminde sağlanması planlanmış ve yapılan düzenlemelerle özelleştirme gelirleri ile işsizlik fonu nemalarının bir kısmının projelerin finansmanına yönlendirilmesi sağlanmıştır.

GAP Eylem Planı'nda yer alan faaliyet ve projelerin tamamlanması sonucunda;

- 1.649 km sulama ana kanalının inşaatının bitirilmesi,
- Eylem Planı Dönemi sonunda 1 milyon 60 bin hektar alanın sulu tarıma açılması,
- 2.209 km devlet ve il yolu, 2,8 km'yi bulan çok sayıda karayolu köprüsünün tamamlanması,
- Okulöncesi eğitimde yüzde 50, ilköğretimde yüzde 100, Ortaöğretim yüzde 90 okullaşma hedefine ulaşılması,
- Sağlıkta 3.580 ek yatak kapasitesi oluşturulması,
- Nitelikli işgücü yetiştirme programlarının yaygınlaştırılmasıyla, 35.000 kişiye yönelik mesleki beceri kazandırma eğitimi verilmesi,
- Kendi işini kurmak isteyenlere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetleriyle 6.200 kişiye ulaşılması hedeflenmiştir.

Doğu Anadolu Projesi Ana Planı

Doğu Anadolu Projesi (DAP) Bölgesi ülkemizin doğusunda yer alan 16 ili kapsamaktadır. Bu iller; Ağrı, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hakkari, Kars, Malatya, Muş, Tunceli, Van, Ardahan, Bayburt ve Iğdır illeridir.

DAP Bölgesi'nin görece geri kalmışlığı üç temel nedenden kaynaklanmaktadır. Bunlar:

- Tarım ve diğer sektörler arasında iş gücü verimliliği farklarından,
- Yeterli ölçüde sanayiye, özellikle imalat sanayiine sahip olmamasından,
- Sanayide ve diğer sektörlerde, alt sektörler ve bölgeler arası verimlilik farklarından.

Bu kapsamda; özellikle gelişme sürecinin ilk aşamalarında, kaynakların öncelikle Bölge'nin göreceli üstünlüğe sahip sektör ve mekanlarına yönlendirilmesi, gelişmenin zaman içinde bu sektör ve alanlardan diğerlerine yaygınlaştırılması gerekli görülmektedir.

İkinci ana strateji, Bölge'deki mevcut üretim ve hizmet kapasitelerinin daha etkin kullanımını sağlayacak düzenlemelere öncelik verilmesidir. Örgütlenmelerin yaygınlaştırılması, kurumsal yapıların, insan kaynaklarının ve diğer alt yapıların daha iyi yönetimi ve işletilmesi yoluyla bunların mevcut düşük verim ve kapasitelerinin ekonomiye katkılarını artıracak düzeylere çıkarılması, her sektörde temel yaklaşım olarak benimsenmiştir. Aynı amaç doğrultusunda, sektörler arası bağlantıların geliştirilmesi ve farklı sektörlerin birbirini destekleyecek şekilde organize edilmesine yönelik stratejiler de önem kazanmaktadır.

DAP Ana Planı'nın benimsediği bir diğer strateji ise; özel sektörün, bölge insanı ile bölge içi ve dışındaki sivil toplum kuruluşlarının; Bölge'deki teknik, ekonomik, sosyal yapıların ve hizmetlerin sağlanmasına, işletilmesine ve geliştirilmesine çeşitli modellerle katılımlarının sağlanmasına yöneliktir.

İlke olarak; kamu kesimi için öngörülen rol, kalkınmanın olmazsa olmaz koşulları olan; ulaşım, iletişim, sağlık, sulama gibi teknik ve sosyal alt yapı hizmetlerinin sağlanması, doğal ve kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesidir. Ayrıca kamu; devlet yardımları ile (teşviklerle), gerekli yasal ve kurumsal düzenlemelerle, girişimciliği ve katılımcılığı desteklemelidir.

Bu genel stratejiler çerçevesinde, DAP Ana Planı'nda 7 öncelikli müdahale alanı belirlenmiştir.

Müdahale alanları;

- İnsan kaynaklarının geliştirilmesi,
- Örgütlenmenin yaygınlaştırılması,
- Altyapı temini,
- Mer'a ıslahı ve yönetimi,
- Çevre kalitesinin iyileştirilmesi,
- Yoksullukla mücadele ve
- Finansmandır.

Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı

Türkiye'de yoğun olarak yaşanmakta olan bölgeler arası göçler, önemli ölçüde bölgeler arası gelişmişlik farklarından kaynaklanmaktadır. Yoğun göç alan kentlerde, konut, fiziki ve sosyal altyapı gibi yerleşme sorunları yanında asayiş, istihdam, çevre, sosyal hizmetler, kentsel uyum gibi alanlarda da sorunlar yaşanmaktadır.

Bu kapsamda, nispeten az gelişmiş bölgelerde göç eğilimlerini bölge içine yönlendirmede çekim merkezi ve kentsel büyüme kutbu işlevi görecektir ve çevrelerine hizmet verme potansiyeli yüksek cazibe merkezleri kentler belirlenmiştir. Cazibe merkezlerinin sadece göçlerin yönlendirilmesinde değil, aynı zamanda bulundukları bölgenin daha hızlı bir gelişme süreci yaşamasında lokomotif işlevi görmesi beklenmektedir. Gelişme güçlüğü çeken bölgelerde belirlenen merkezler Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Kayseri, Konya, Malatya, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Trabzon ve Van kentlerinden oluşmaktadır.

Büyüme kutbu işlevi görecektir ve çevrelerine hizmet verme potansiyeli yüksek 12 cazibe merkezi için 2008 yılında başlatılan özel destek programı çalışmalarına 2009 yılında da devam edilmiştir. Bu kapsamda; 2008 yılında tamamlanan üç yıllık programlama çalışması neticesinde öncelikli alanlar ve işbirliği kurulacak tarafların belirlendiği Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı Diyarbakır Pilot Uygulaması Program Belgesi hazırlanmıştır. Söz konusu Belge içinde yer alan ve uygulamasına 2008 yılında başlanan projeler kapsamında proje sorumlusu kurum ve kuruluşlara Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile 14.998.392 TL kaynak aktarılmıştır. 2009 yılı uygulamasında ise, 2008 yılında uygulamaya konulan projeler ile 2009 yılında başlayacak projeler için 18.210.908 TL kaynak, proje sorumlusu kurum ve kuruluşlara Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile aktarılmıştır. Pilot uygulama kapsamında desteklenen projelere ilişkin faaliyetlere devam edilmektedir.

KÖYDES Projesi

Susuz veya suyu yetersiz köy ve bağlılarını sağlıklı ve yeterli içme suyuna kavuşturmak ve köy yollarının kalite ve standartlarını yükseltmek amacıyla 2005 yılında, İstanbul ve Kocaeli illeri hariç olmak üzere 79 ilde Köy Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES) başlatılmıştır. Bu projeyle, yaklaşık 35 bin köy ve 47 bin köy bağılı yerleşmeye ve buralarda yaşayan 14,1 milyon kişiye hizmet götürülmektedir.

KÖYDES projesi, uygulama alanında da bir yenilik getirmiştir. Proje, köylerin altyapı sorunlarını merkezden çözme yerine mahallinde, yörenin şartlarını bilen vali ve kaymakamların önderliğinde, il özel idareleri ve Köylere Hizmet Götürme Birlikleri (KHGB) aracılığıyla mahalli imkân ve kabiliyetleri en verimli şekilde kullanarak kısa sürede çözmeyi amaçlamıştır.

Proje kapsamında 2005-2009 döneminde Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yer alan illere cari fiyatlarla yaklaşık 1,8 milyar TL kaynak aktarılmıştır.